

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra teologické a sociální etiky

Bakalářská práce

MÁ BÝT ŽIVOT PŘEDÁVÁN VÝHRADNĚ V MANŽELSTVÍ?

Vedoucí práce: doc. Jindřich Šrajfer, Dr. theol.

Autor práce: Petra Bártová
Studijní obor: Sociální a charitativní práce
Forma studia: Kombinovaná
Ročník: 4.

2010

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou Teologickou fakultou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 29. března 2010

.....

Petra Bártová

Srdečně děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. Jindřichu Šrajerovi, Dr. theol. za odborné vedení, cenné rady a připomínky, za povzbuzování a za trpělivost.

Děkuji také Mgr. Martinu Bětuňákovi za spolupráci, duchovní podporu a pomocnou konzultaci při zpracování první kapitoly bakalářské práce.

OBSAH

Úvod.....	6
1 Manželství a plození z pohledu křesťanské etiky.....	7
1.1 Manželství a plození v biblickém pojetí	7
1.1.1 Starozákonní pohled na manželství a plození potomstva	7
1.1.2 Novozákonní pohled na manželství a plození potomstva.....	9
1.2 Manželství v křesťanské tradici - legitimní místo k předávání života.....	10
1.2.1 Augustinovo pojetí manželství – tři manželská dobra	10
1.2.2 Pojetí manželství u papeže Pia XI. a Pia XII.	12
1.3 Manželství – společenství lásky a života	13
1.3.1 Proměna v chápání manželství v Gaudium et spes	14
1.3.2 Pohled na manželství očima pokoncilních dokumentů.....	15
1.4 Shrnutí.....	16
2 Plození potomstva z pohledu současné české reality.....	18
2.1 Vhled do současné české reality v oblasti plodnosti.....	18
2.2 Příčiny mimomanželské plodnosti	19
2.2.1 Hodnotové příčiny.....	20
2.2.2 Ekonomické příčiny	22
2.3 Důsledky mimomanželské plodnosti	23
2.3.1 Důsledky volného svazku pro partnery.....	23
2.3.2 Nevýhodnost svobodného rodičovství pro děti.....	23
2.3.3 Možné následky sledovaného trendu pro celou českou společnost	25
2.4 Shrnutí.....	26
3 Manželství - nejlepší místo k předávání života	28
3.1 Možné příčiny rozporu – proč mladí lidé nevstupují do manželství.....	28
3.1.1 Strach ze vstupu do nerozlučitelného svazku.....	28
3.1.2 Nedůvěra v manželství.....	29
3.2 Možná východiska z neutěšeného stavu– cesty vedoucí k naplnění ideálu	29
3.2.1 Pozitivní působení na rozvoj prarodinných hodnot	29
3.2.2 Prarodinná politika – odpovídající sociální systém	32

3.2.3 Eliminace strachu před trvalým svazkem – osobní svědectví „dobrých“ manželů a seznámení se s výhodami manželství	32
3.2.4 V manželství lze věřit – trvalé manželství je možné.....	33
3.3 Shrnutí.....	35
Závěr	36
Seznam literatury	37
Seznam zkratek	43
Abstrakt	44
Abstract	45

ÚVOD

V současné době je jednou z nejčastěji diskutovaných otázek ve společnosti otázka míry reprodukce. V Evropě resp. v České republice je tato otázka velmi palčivou. Nejen, že je zde v posledních letech (pomineme-li nedávný „babyboom“, který je již na ústupu) dlouhodobě patrný výrazný pokles porodnosti, ale také je zřejmý nárůst počtu dětí, které se rodí mimo manželství. Sama tato skutečnost vyvolává řadu etických, sociálních a politických otázek.

Jako studentka oboru Sociální a charitativní práce na Teologické fakultě Jihočeské univerzity jsem se rozhodla této problematice věnovat v rámci bakalářské práce. Její název - „Má být život předáván výhradně v manželství?“ - v sobě obsahuje ústřední otázku celé práce. Ta se zamýšlí nad významem plození potomstva v manželství především z pohledu křesťanské etiky, která v mnoha ohledech určovala a dosud určuje, i když ne v takovém rozsahu jako dříve, základní postoje v naší české společnosti k této problematice. Cílem práce je pokusit se dokázat, že v kontrastu se současnou realitou je lépe, aby se děti rodily v manželství, nikoliv mimo něj.

První kapitola se věnuje manželství z pohledu křesťanské etiky. Zvláštní pozornost je zde věnována chápání plození v rámci instituce manželství, které se v průběhu doby mění. Pro postihu této proměny je nutné reflektovat biblické pojetí manželství, postoj k manželství v křesťanské tradici a následně v soudobých církevních dokumentech. Stěžejní je v tomto ohledu pastorální konstituce *Gaudium et spes* Druhého vatikánského koncilu.

Druhá kapitola přibližuje současnou českou realitu v oblasti plodnosti, příčiny které k ní vedou a následky z ní vyplývající. Tato kapitola současně dává částečně odpověď na základní otázku bakalářské práce – „Má být život předáván výhradně v manželství?“ Třetí kapitola rozvíjí možné příčiny rozporu mezi většinově sdíleným křesťanským ideálem manželství a samotnou praxí, která tomuto ideálu neodpovídá. Dále nastiňuje možná reálná východiska z tohoto rozporu.

1 MANŽELSTVÍ A PLOZENÍ Z POHLEDU KŘESŤANSKÉ ETIKY

Obsah první kapitoly vytváří nutný předpoklad pro širší pochopení významu plodnosti v manželství z pohledu křesťanské etiky. Jde o zachycení proměn v chápání tohoto významu v průběhu času. Po představení významu plodnosti v manželství v biblickém pojetí, následuje reflexe tradičního křesťanského pojetí manželství platného v západním křesťanství až do období Druhého vatikánského koncilu. Následně je prezentováno nové pojetí manželství v koncilních a pokoncilních dokumentech.

1.1 Manželství a plození v biblickém pojetí

Bible je základní pramen křesťanského náboženství. Při reflexi manželství a významu plodnosti v biblickém pojetí je dobré rozlišit pojetí starozákonní a novozákonní. Objevují se zde rozdíly, na které je nutno poukázat.

Bible chápe manželství jako svazek, který je Bohem daný a chtěný. Manželství je lidské společenství muže a ženy, v Ježíši Kristu povýšené na svátost. V rámci tohoto společenství je možno být spolupracovníky Boha při předávání života.

1.1.1 Starozákonní pohled na manželství a plození potomstva

Pro pochopení starozákonního pohledu na manželství a významu plození v něm je nejdůležitější zpráva o stvoření. Bůh stvořil člověka jako muže a ženu. Stvořil je k obrazu svému. Muž a žena mají vytvořit společenství - manželství. Bůh tomuto společenství žehná. S Božím požehnáním je spojen úkol plodit potomstvo a spravovat zemi.¹

¹ Srov. Gn 1, 27n. Na jiném místě se v knize Genesis píše o stvoření ženy z mužovo žebra, která má být člověku společnicí, protože není dobré, aby byl člověk sám. Muž má opustit otce a matku, přilnout ke své ženě a stát se s ní jedním tělem. Srov. Gn 2, 18n.

Předávání života se ve Starém zákoně chápe jako jeden z nejdůležitějších úkolů manželství. Plození je pro Starý zákon důležité z teologického hlediska – očekávání příchodu mesiáše, který vysvobodí Boží lid z jeho hříchů. Je důležité také ze sociálního hlediska – z důvodu přežití Božího lidu. Plození se v tomto ohledu stává společenskou povinností a ne touhou jednotlivce.² Pokud se přes tento společenský tlak muž rozhodne nevstoupit do manželství a tím zůstat bez potomstva, nahlíží se na něho jako na toho, kdo se provinuje proti Božské výzvě plodit potomstvo a tím naplnit zemi.³ Pro ženu je neplodnost ostuda, neštěstí, trest Boží a vede ke krizi manželství.⁴ Takovéto ženě je dokonce možno vydat tzv. západní lístek.⁵

Přestože je plození potomstva považováno ve Starém zákoně za jeden z důležitých úkolů manželství, což vede v některých případech i k porušení monogamie manželství,⁶ původní Stvořitelův záměr je dát manželům radost z jejich společenství. Manželská láska tak má ve Starém zákoně hodnotu sama o sobě. Pohlavní akt navíc není ospravedlnitelný jen skrze plození, ale slouží k fyzickému a psychickému naplnění muže i ženy.⁷

² Srov. ŠRAJER, J. Plodnost v kontextu starozákonního manželství. *Teologické texty*, 2001, č. 5. s.184 - 185.

³ Srov. tamtéž, s.184 - 185.

⁴ Srov. tamtéž, s.185.

⁵ Srov. LÉON-DUFOUR, X. *Slovník Biblické teologie*. Praha: Academia, 2003. ISBN 80-200-1127-7, s. 211. Srov. také Dt 24, 1-4.

⁶ Jedná se např. o tzv. Levirátní zákon. „Takzvaná povinnost švagrovského manželství (levirátského manželství) vyjadřuje, že starost o potomstvo je důležitější než manželská věrnost: zemře-li muž bezdětný, pak se má nejbližší příbuzný – většinou bratr zemřelého resp. švagr (= lévir) ženy – manželsky spojit s vdovou a zplodit nový život. Podle zprávy v Gn 38 se Onan této povinnosti vyhnul, přičemž zlo Onana nespočívalo v přerušované souloži, nýbrž především v tom, že svému zemřelému bratrovi nezplodil žádného potomka a nemohl mu tím zprostředkovat účast na mesiášské říši.“ ŠRAJER, J. *Plodnost v kontextu starozákonního manželství*, s. 185. Srov. také LÉON-DUFOUR, X. *Slovník Biblické teologie*, s. 325. Srov. také Dt 25, 5-10.

⁷ Srov. ŠRAJER, J. *Plodnost v kontextu starozákonního manželství*, s.184 - 185.

1.1.2 Novozákonní pohled na manželství a plození potomstva

Spojitosť mezi starozákonním a novozákonním pojetím manželství spočívá v odkazu na zprávu o stvoření. Ježíš připomíná původní Stvořitelův záměr s manželstvím, zdůrazňuje jeho nerozlučitelnost.⁸

Nový zákon nabízí teologii manželství. Vztah mezi manžely má být odrazem vztahu Krista a církve. Jako si Kristus zamiloval církev a obětoval se pro ní, mají se manželé vzájemně sobě odevzdat a milovat se. Žena má být podřízena muži, stejně jako je církev podřízena Kristu.⁹

Manželství a plození jsou v Novém zákoně relativizovány, ne však zpochybňovány. S příchodem Ježíše Krista ztrácí rodová pospolitost náboženský význam.¹⁰ Děti se v Novém zákoně předpokládají automaticky. Nikde není psáno, že je důležité mít jich co nejvíce.¹¹ „Dítě v rodině je znamením Boží přítomnosti, ochrany a věrnosti, se kterou Bůh bdí nad rodinou. Početí a narození Ježíše Krista skrze Marii nabízí krásný obraz mateřství a ukazuje na význam manželství ve službě života.“¹²

Nový zákon nabízí vedle manželství životní alternativu – panenství – tj. život mimo manželství naplněný hlásáním Božího slova a tím rozšiřování církevní rodiny.¹³

Apoštol Pavel doporučuje svou životní cestu ve službě Bohu a lidem, odkazuje přítom na budoucí Boží říši, ve které už manželství neexistuje. Pro ty, pro které je askeze těžká, vidí manželství jako legitimní prostředek k uspokojení žádostivosti - jako společenství těch, kteří se vzájemně darují a navzájem si pomáhají.¹⁴

⁸ Srov. Mt 19, 5-6: „Proto opustí muž otce i matku a připojí se k své manželce, a budou ti dva jedno tělo. Takže již nejsou dva, ale jeden. A proto co Bůh spojil, člověk nerozlučuje.“

⁹ Srov. LÉON-DUFOUR, X. *Slovník Biblické teologie*, s. 212. Srov. také ŠRAJER, J. *Nové pojetí manželství. Teologické texty*, 2003, č.1, s. 34 - 36. Srov. také Ef 5, 21-33.

¹⁰ Srov. ŠRAJER, J. *Význam plodnosti v manželství Nového zákona*, s. 34 - 36.

¹¹ Srov. tamtéž, s. 34 - 36.

¹² Tamtéž, s. 36.

¹³ Srov. tamtéž, s. 34 - 36.

¹⁴ Srov. tamtéž, s. 34 - 36. Srov. také 1 Kor 7, 7-8.

Zdrženlivost mezi manželi považuje za něco výjimečného a požaduje ji pouze za účelem modlitby.¹⁵

Manželství je výsledkem svobodné odpovědi na Boží povolání.¹⁶ Obě možnosti – manželství i panenství - mají svá opodstatnění.¹⁷

1.2 Manželství v křesťanské tradici - legitimní místo k předávání života

Zatímco v biblickém pojetí je manželství primárně chápáno jako společenství mezi mužem a ženou, v křesťanské tradici je důraz kladen na plodnost.

Manželství se chápe jako hierarchické společenství manželských dober a cílů. Plození a výchova potomstva jsou považovány za nejvyšší dobro a cíl manželství.

Základ tohoto pojetí tvoří učení svatého Augustina. Jeho pojetí manželství potvrzuje v encyklice *Casti Connubii* papež Pius XI. a následně papež Pius XII.

1.2.1 Augustínovo pojetí manželství – tři manželská dobra

V souvislosti s plozením stanoví Augustin jakýsi řád pohlavnosti, který vychází z původního manželského ideálu v ráji.¹⁸ Manželství a tím i akt spojení, jehož součástí je po prvotním hříchu Adama a Evy i žádostivost¹⁹, je dle něj

¹⁵ Srov. ŠRAJER, J. *Význam plodnosti v manželství Nového zákona*, s. 34-36. Srov. také 1 Kor 7,5.

¹⁶ Srov. KAŠNÝ, J. *Biblická východiska instituce manželství a rodiny* [online] [cit. 2009-11-06]. Dostupné na WWW: <<http://www2.tf.jcu.cz/~kasny/book4m/m-bible.pdf>>.

Srov. také ŠRAJER, J. *Význam plodnosti v manželství Nového zákona*, s. 34 - 36. Srov. také Mt 19, 12.

¹⁷ Srov. KAŠNÝ, J. *Biblická východiska instituce manželství a rodiny* [online].

¹⁸ Podle Augustina bylo již v ráji plození uskutečňováno skrze pohlavní spojení – což dokazuje rozdílná podoba těl Adama a Evy. Toto spojení však bylo uskutečňováno přirozeně – bez žádostivosti kterou přidal hřích. Před hříchem nebyla žádostivost, protože se lidé nestyděli – neuvědomovali si svou nahotu. Spojení bylo před hříchem uskutečňováno na základě volního jednání. Stejně jako dnes ovládáme ruce či nohy – vůlí, s lehkostí, přirozeně – tak ovládali první manželé před hříchem i svá pohlaví. Srov. ŠRAJER, J. *Augustínovo pojetí manželství. Teologické studie*, 2005, č. 2, s. 65 - 68. Srov. také AURELIUS, A. *O Boží obci II*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1284-3, s. 50 - 52.

¹⁹ Rozkoš vnímá Augustin jako něco, co sice manželé mohou při styku prožívat, mají ji však vnímat pouze jako nezbytný vjem a ne se jí dobrovolně poddávat. Srov. ŠRAJER, J. *Augustínovo pojetí manželství*, s. 65 - 68.

mravně ospravedlnitelné pouze pokud k němu dochází současně ze třech důvodů: za účelem získání potomstva,²⁰ plnění manželských povinností vzhledem k manželskému slibu věrnosti a tím uspokojení žádostivosti²¹ a z důvodu naplnění svátostné nerozlučitelné jednoty, o které hovoří Ježíš Kristus.²² Tyto tři důvody - potomstvo, věrnost a svátost - označuje za tři manželská dobra.²³

Potomstvo je nejvyšší dobro manželství, jehož součástí má být i patřičná výchova,²⁴ neboť podle Augustinových slov mají „manželé potomstvo přijímati laskavě, živiti dobrotivě a vychovávatí zbožně.“²⁵

Věrností se myslí, že „nemá býti obcování s nikým druhým a se žádnou druhou mimo svazek manželský.“²⁶

Ze svátostné jednoty pak vyplývá pro manžele nerozlučitelnost jejich svazku a nemožnost se spojit s cizí osobou a to ani za účelem získání potomka. Manželství je rozlučitelné pouze smrtí jednoho z manželů.²⁷

Manželské spojení s počestnými úmysly tedy Augustin vnímá jako dobré, současně však požaduje od manželů častou zdrženlivost. Odkazuje se přitom na slova Apoštola Pavla o zdrženlivosti za účelem modlení.²⁸ „Je dokonce přesvědčen, že věrnost je tímto způsobem (zdrženlivostí) zakotvena ještě mnohem hlouběji, protože zdůvodňuje manželskou lásku zcela personálně a ne

²⁰ Augustin připomíná Onanův čin, kterým zabránil zplození a za který byl usmrčen Bohem. Srov. ŠRAJER, J. *Augustinovo pojetí manželství*, s. 65 - 68. Srov. také CC 56. Srov. také Gn 38, 8-10.

²¹ Srov. ŠRAJER, J. *Augustinovo pojetí manželství*, s. 65 - 68.

²² „Vždyť když byl Pán otázan, zdali je dovoleno propustit manželku z kterékoli příčiny, promluvil výslovně o manželském svazku, jenž navzájem poutá obě pohlaví: „Nečetli jste, že ten, který na počátku stvořil, stvořil je mužem a ženou a řekl: Proto opustí člověk otce i matku a přidrží se manželky své, a budou dva v těle jednom? Nejsou tedy již dva, nýbrž jedno tělo. Co tedy Bůh spojil, člověk nerozlučuj.“ AUGUSTINUS, A. *O Boží obci (II.)*, s. 51.

²³ Srov. ŠRAJER, J. *Augustinovo pojetí manželství*, s. 64 -68.

²⁴ Srov. CC12. Srov. také ŠRAJER, J. *Augustinovo pojetí manželství*, s. 64 -68.

²⁵ CC11.

²⁶ Tamtéž 11.

²⁷ Srov. tamtéž 33.

²⁸ Srov. ŠRAJER, J. *Augustinovo pojetí manželství*, s. 64 -68.

z pohlavnosti a úkolu plodit děti.“²⁹ Tato zdrženlivost se v následující křesťanské tradici současně jeví jako vlastní cesta kontroly porodnosti.³⁰

1.2.2 Pojetí manželství u papeže Pia XI. a Pia XII.

Jak jsem již výše uvedla, učení Svatého Augustina bylo určující pro tradiční křesťanské pojetí manželství po dlouhá staletí. Papež Pius XI. si však nemohl nepovšimnout, že se stále vyvíjející svět od tohoto tradičního pojetí manželství odvrací. Z důvodu nového poučení o manželství³¹ uveřejnil roku 1930 encykliku *Casti Connubii* s podtitulem: „O křesťanském manželství s ohledem na současné poměry, těžkosti, omyly a pochybení v rodině a společnosti“.³²

V této encyklice navazuje na Augustinovo učení o třech manželských dobrech. Hovoří o nich jako o trojím požehnání manželství³³ a rozšiřuje Augustinovo pojetí s ohledem na současné boje proti manželství a bludy šířící se o manželství.³⁴

Pius XI. souhlasně s Augustinem považuje dítě za nejvyšší manželské požehnání. V souvislosti se samotným předáváním života zdůrazňuje, že je tento akt „výlučným právem a výsadou manželů a musí bezpodmínečně zůstat v posvátných mezích manželství,“³⁵ a to i přes bludné názory na „nebožský“ původ a význam manželství a snahy o legitimizování jakýchsi nových forem soužití – „manželství na čas; manželství na zkoušku; manželství kamarádké.“³⁶ Pius XI. upozorňuje dále na fakt, že i v těchto posvátných mezích manželství může dojít k bojům proti dítěti – zamezování početí nebo umělým potratům.

Přítakává Augustinovi, že dobro plození se nevyčerpá předáním života, ale jsou s ním neoddělitelně spjaté právo a (především) povinnost výchovy. Jako

²⁹ Tamtéž, s. 67.

³⁰ Srov. tamtéž, s. 64 - 68.

³¹ „Abychom odvedli od jedovatých pastvin ovečky, které jsou Nám svěřeny, a uchránili je, pokud na nás jest, před zkázou.“ CC 3.

³² Srov. ŠRAJER, J. Nové pojetí manželství. *Teologické texty*, 2003, č.1, s. 17 - 19.

³³ Srov. CC 11 - 44.

³⁴ Srov. tamtéž 45 - 98.

³⁵ Tamtéž 18.

³⁶ Srov. tamtéž 50- 53.

požehnání pro ochranu a výchovu dětí, která trvá mnoho let, uvádí třetí Augustinovo dobro - svátostnou jednotu a z ní plynoucí nerozlučitelnost.³⁷ V nerozlučném manželském svazku je dle Pia XI. vždy zajištěna služba obou a vzájemná pomoc při tak nelehkém a dlouhotrvajícím úkolu.³⁸ V této souvislosti naráží na současný boj proti manželské nerozlučitelnosti – rozvodu.³⁹

V kontextu s druhým požehnáním – věrností – pojednává Pius XI. o lásce. Věrnost čistoty, která je zachována i v myšlenkách, je nejlépe rozvíjena v prostředí lásky. Tato láska má být nesobecká, stejná jakou miloval Kristus Církev.⁴⁰ Má v sobě obsahovat řád důstojné podřízenosti ženy manželovi nutné k fungování manželství. Nesobecká láska nesoucí v sobě řád zaujímá jakési prvenství v křesťanském manželství a upevňuje tak rodinu. Boj proti řádu v lásce se skrývá v emancipačních snahách. Rodina tak může být oloupena o matku.⁴¹

Pius XII. zdůrazňuje model cílů kanonického práva z roku 1917. Nevnímá věrnost a svátost jako cíle manželství, ale jako personální hodnoty, které mohou ohrožovat primární cíl manželství – plazení. Prosazování těchto hodnot vnímá nejen jako⁴² „překroucení stvořitelského řádu“⁴³, ale i jako možnou cestu k „úpadku manželství k egoistickým tužbám citového a tělesného uspokojování vlastních zájmů manželů.“⁴⁴ Je ochoten akceptovat je jako pozitivní pouze v podřízenosti hlavnímu cíli.⁴⁵

1.3 Manželství – společenství lásky a života

V předchozí části práce je reflektováno pojetí manželství jako hierarchické uspořádání třech manželských dober, které bylo určující pro tradiční křesťanské chápání manželství po mnohá staletí.

³⁷ Srov. CC 37.

³⁸ Srov. tamtéž 16.

³⁹ Srov. tamtéž 80 – 81.

⁴⁰ Srov. tamtéž 23.

⁴¹ Srov. tamtéž 75 – 78.

⁴² Srov. ŠRAJER, J. *Nové pojetí manželství*, s. 17 - 19.

⁴³ Tamtéž, s. 17 - 19.

⁴⁴ Tamtéž, s. 17 - 19.

⁴⁵ Srov. tamtéž, s. 17 - 19.

Druhý vatikánský koncil si uvědomuje, že již není možné poučovat o tradičním učení křesťanství jako o jediném správném,⁴⁶ ale snaží se „na pozadí proměn životních poměrů i novodobých poznatků exaktních věd formulovat srozumitelný a biblicky doložený křesťanský obraz manželství.“⁴⁷

V pastorální konstituci *Gaudium et spes* dochází k revolučnímu převratu v pojetí manželství. To je nyní spatřováno především jako společenství lásky. Plodnost je chápána jako ovoce manželské lásky.⁴⁸

1.3.1 Proměna v chápání manželství v *Gaudium et spes*

Přestože shodně s dosavadní tradicí chápe *Gaudium et spes* plození jako dobro manželství, nevidí ho již jako primární cíl, nýbrž jako důsledek manželské lásky, věrnosti a nerozlučitelnosti. Manželství již není pouze legitimní místo k uspokojení žádostivosti či k předávání života, ale poprvé je viděno jako společenství lásky a života.⁴⁹ Na rozdíl od předešlých pojetí, která hovoří o manželské lásce nesoucí v sobě řád podřízenosti ženy manželovi, pojednává o „stejně osobní důstojnosti ženy i muže, kterou je třeba uznávat ve vzájemné a plné lásce.“⁵⁰

Akt manželské lásky ztrácí tradiční „nemravný“ podtext. Je-li prováděn způsobem hodným člověka, pak se stává vrcholným projevem manželské lásky a utužuje ji. Kde je přesto intimní život přerušen, tam hrozí nebezpečí nevěry.⁵¹

Po rodičích požaduje i *Gaudium et spes* řádnou křesťanskou výchovu. Plození již není slepě ponecháno pouze na vůli Boží či řízeno zdrženlivostí. Rozhodnutí o počtu dětí a odstupu mezi nimi je v rukou rodičů. V této souvislosti se hovoří o zodpovědném rodičovství, což značí odpovědné plánování porodnosti s ohledem na vůli Stvořitele. Odpovědné rodičovství má být výsledkem společného rozhodování manželů, při němž se řídí svým svědomím a objektivními měřítky.

⁴⁶ Srov. ŠRAJER, J. *Nové pojetí manželství*, s. 17 - 19.

⁴⁷ ŠRAJER, J. *Nové pojetí manželství*, s. 17.

⁴⁸ Srov. GS 49 – 51.

⁴⁹ Srov. ŠRAJER, J. *Nové pojetí manželství*, s. 17 - 19.

⁵⁰ GS 49, Srov. také ŠRAJER, J. *Nové pojetí manželství*, s. 17 - 19.

⁵¹ Srov. GS 49.

Připouští, že je po zvážení možné zřeknout se do budoucna, nebo i jen na čas, dalších dětí.⁵²

Podle nového pohledu na manželství jsou děti vzácný dar. Manželství si však uchovává svou hodnotu i jako společenství lásky, kde se přes všechnu snahu děti nerodí. I takovéto společenství je nerozlučné a je důležité v něm pěstovat manželskou lásku a věrnost, neboť dobře fungující manželství znamená dobře fungující společnost.⁵³ Manželé mají ve svém svazku následovat Krista a svědčit o tajemství lásky.⁵⁴

1.3.2 Pohled na manželství očima pokoncilních dokumentů

Pozice ve vztahu k manželství a plození prezentované v dokumentu *Gaudium et spes* jsou určující i pro současné chápání manželství a plození. Na něj navázali další texty, které ve světle tohoto nového pojetí manželství reflektují různé aspekty spojené s manželstvím a plozením.

Pokoncilní dokumenty nepochybují o tom, že plození má své místo v manželství a že má být výsledkem manželské lásky – tzn. výsledkem manželského aktu, který potvrzuje a prohlubuje manželskou lásku. Naráží ale na jev, který je velice znepokojující. Manželství i rodina ztrácejí morální hodnoty. Proto se plození dostává nejen mimo manželství, ale díky aktu umělého oplodnění se dostává i mimo pohlavní styk. Člověk se ve své nedobře chápané svobodě cítí být tvůrcem života a pánem nad životem a zapomíná, že je pouze služebníkem Boha, který jej vyzval k pokračování jeho díla – v tomto případě k zodpovědnému rodičovství.⁵⁵

Mnohdy jim „přehnaný blahobyt a konzumní způsob života i jistý paradoxně s tím spojený strach a nejistota, pokud jde o budoucnost, odnímají velkodušnost a důvěru zplodit nový život. Tak je život často pokládán ne za požehnání, ale za

⁵² Srov. GS 48 – 51, Srov. také ŠRAJER, J. *Nové pojetí manželství*, s. 17 - 19.

⁵³ Srov. GS 50.

⁵⁴ Srov. tamtéž 52.

⁵⁵ Srov. HV 13, srov. také tamtéž 79, srov. také DV, s. 6 – 7.

nebezpečí, které je třeba odvrátit.“⁵⁶ Kontrastem k tomuto postoji je život lidí tzv. třetího světa, kteří mnohdy nemají ani základní životní potřeby.⁵⁷

1.4 Shrnutí

Výsledky zkoumání první kapitoly lze shrnout následovně:

- Manželství je v Bibli pojímáno jako Bohem stvořené lidské společenství, ve kterém se mají manželé radovat z přítomnosti druhého, mají se milovat, žena má být podřízena muži, mají si být věrni a nic jejich vztah nesmí rozdělit. Dostávají dar plození - možnost účasti na božském díle. Samotná sexualita je v Bibli viděna jako dobrá, protože je stvořená Bohem a dle apoštola Pavla je navíc legitimní nejen k plození, ale i z důvodu uspokojení žádostivosti.
- Svatý Augustin se ve svém učení odkazuje na Bibli. Pro Bibli tolik podstatný vztah mezi manželi podmiňuje neméně zásadním požadavkem – plození. Manželství chápe jako společenství určené k naplnění třech manželských dober, jež upevňuje láska mezi manželi. Tato láska je nerovná – nesoucí v sobě řád podřízenosti ženy manželovi. Sexualita je ospravedlnitelná (mravná) pouze pokud je každý jednotlivý akt učiněn s úmysly zplodit, udržet věrnost, naplnit svátost.
- Pius XI. a Pius XII. se snaží svět, který se odvrací od tradičního (Augustinova) křesťanského pojetí manželství poučit o jeho správnosti a trvalosti. Rekapitulují Augustinovo učení a přidávají výpis současných bludů o manželství a bojích proti němu.
- Druhý vatikánský koncil vrací manželství k původnímu biblickému ideálu s ohledem na současné poměry. Chválí manželství jako společenství lásky, ve kterém jsou si manželé rovni. Jejich láska je upevňována a prohlubována ve vznešeném aktu manželského spojení a jejími plody

⁵⁶ FC 6.

⁵⁷ Srov. tamtéž 6.

jsou děti. Dává manželům volnost, současně však i odpovědnost, v jejich rodičovství. Toto nové pojetí manželství je rozvíjeno v teologických diskusích. V pokoncilních dokumentech je manželství reflektováno v kontextu aktuálních otázek a požadavků doby.

2 PLOZENÍ POTOMSTVA Z POHLEDU SOUČASNÉ ČESKÉ REALITY

Křesťanská etika představuje ideál v oblasti manželství a plození, který dle sociologických výzkumů většina dnešních mladých Čechů ctí⁵⁸. Manželství se chápe jako nejlepší místo k plození potomstva.

Následující kapitola přibližuje současnou českou realitu v oblasti plození, která se v konečné fázi od tohoto, ač mnohými ctěného ideálu, odvrací.⁵⁹ Dnešní doba je poznamenána trendem plození dětí mimo manželství. Možné příčiny tohoto stavu a jeho důsledky jsou předmětem zkoumání této kapitoly. Reflexe těchto příčin a důsledků rozkryje také do značné míry i požadovanou odpověď na ústřední otázku bakalářské práce, zda má být život předáván výhradně v manželství.

2.1 Vhled do současné české reality v oblasti plodnosti

Současná česká realita odráží dlouhodobý trend plození mimo manželství, který se ve větší míře rozmohl až po roce 1989.⁶⁰ Odborníci se tímto problémem donedávna nezabývali, ač nemohli nepřehlédnout, že se srovnatelně s poklesem porodnosti zvyšuje počet neprovdaných matek. Považovali tento jev spíše za projev tzv. „westernizace“⁶¹ a věřili, že „děti se možná rodí mimo manželství, ale přicházejí na svět do úplné rodiny, která plní stejné funkce jako tradiční rodina manželská. A pokud se některé z nich náhodou do úplné rodiny nenarodí, není

⁵⁸ Srov. ŠRAJER, J. Nové pojetí manželství. *Teologické texty*, 2003, č.1, s. 17 - 19. Srov. také KUČERA, M. Pronatalitní populační politika už nestačí – nutností se stala komplexní rodinná politika. *Demografie* [online]. 2009, č.4, ročník 51 [cit. 2010-02-17]. Dostupné na WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/AC0029982C/\\$File/rodinna_politika.pdf](http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/AC0029982C/$File/rodinna_politika.pdf)>, s. 275-276.

⁵⁹ Srov. MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. Praha: Slon, 2006. ISBN 80-86429-58-X, s. 256-257.

⁶⁰ Srov. ZEMAN, K. Nemanželská plodnost – demografický přehled. In HAMPLOVÁ, D. a kol. *Děti na psí knížku? Mimomanželská plodnost v ČR*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007, s. 17 – 27. ISBN 978-80-7330-128-6.

⁶¹ Srov. HAMPLOVÁ, D. Úvod. In HAMPLOVÁ, D. a kol. *Děti na psí knížku? Mimomanželská plodnost v ČR*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007, s. 7 - 12. ISBN 978-80-7330-128-6.

důvod k přílišným obavám, protože moderní emancipované ženy jsou schopné svým dětem poskytnout stejně dobré zázemí jako tradiční úplná rodina.⁶²

To že se jedná o aktuální problém zasluhující si pozornost dokazuje fakt, že se dnes takto rodí více než třetina dětí a jejich počet se neustále zvyšuje.⁶³ Tyto děti se rodí buď do nesezdaného soužití (21% ze všech narozených dětí), nebo svobodným matkám které nežijí s otcem dítěte (17% ze všech narozených dětí).⁶⁴

Jako rozhodující faktor mimomanželské plodnosti se v literatuře uvádí vzdělání matky dítěte. Nejvíce odolné vůči sledovanému trendu jsou ženy vysokoškolsky vzdělané, které mají z 80% při porodu svého prvního dítěte manžela. Z 10% žijí v nesezdaném svazku a pouze ze 13% žijí jako osamělé matky. Mají daleko vyšší šance si najít partnera než ženy se základním vzděláním. Ty jsou naopak vdané při porodu svého prvního dítěte pouze z 32%. Ve 12% žijí v nesezdaném svazku a z 56% jsou skutečně svobodné matky.⁶⁵

2.2 Příčiny mimomanželské plodnosti

Na základě jistých podobností lze stanovit dva hlavní proudy příčin mimomanželské plodnosti - hodnotové a ekonomické.

Příčinou, která je jakoby nade všemi, je všeobecný rozpor mezi tím, co lidé cítí a tím, co lidé činí. Jejich osobní preference se v drtivé většině případů neshodují s jejich nahlas vyjadřovanými obecnými postoji. Vysokoškolsky vzdělané ženy sice nejvíce naplňují tradiční uspořádání rodiny, obecně jsou však ve svých

⁶² HAMPLOVÁ, D. *Úvod*, s. 7-8.

⁶³ Český statistický úřad. *Podíl živě narozených mimo manželství z živě narozených celkem podle krajů v letech 1993 - 2005 (%)* [online] [cit. 2010-02-16]. Dostupné na WWW: [http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/3600350CBF/\\$File/400806a4.pdf](http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/3600350CBF/$File/400806a4.pdf).

⁶⁴ Srov. HAMPLOVÁ, D. Děti bez partnera nebo na psí knížku? In HAMPLOVÁ, D. a kol. *Děti na psí knížku? Mimomanželská plodnost v ČR*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007, s. 49 – 58. ISBN 978-80-7330-128-6.

⁶⁵ Srov. tamtéž, s. 49-58.

názorech na rodinné uspořádání liberální. Naopak ženy se základním vzděláním (žijící v nesezdaném svazku či osaměle) si manželství idealizují a touží se vdát.⁶⁶

2.2.1 Hodnotové příčiny

Před rokem 1989 bylo rozhodnutí pro sňatek a rodičovství jedním z mála možných svobodných individuálních rozhodnutí. Právě proto získávalo svou jedinečnou hodnotu. Po roce 1989 se však situace radikálně mění a toto rozhodnutí svůj půvab jedinečnosti ztrácí. Lidem se otevírají mnohé možnosti a rané rodičovství se stává možnou překážkou na cestě k nim.⁶⁷

Nezanedbatelná část dnešních mladých lidí chce žít bez závazků. Nechce se vzdát své svobody, měnit způsob života, ztratit svůj životní standard. Chtějí si dále užívat, bavit se, nehodlají převzít zodpovědnost za rodinu, tolerovat chyby druhého a činit kompromisy.⁶⁸ Proto vstup do manželství a rodičovství odkládají.⁶⁹

Ono „odložené“ první dítě se jim pak často narodí, aniž by uzavřeli sňatek.⁷⁰ Instituci manželství zpochybňují a tvrdí, že: „Nějaké uzavírání manželské smlouvy je pro nás nepodstatná formalita, která má stvrzovat něco, co buď je, nebo není. Veřejnou a právní stránku manželství nepotřebujeme. Stejně, když z nás dvou některý nebude chtít být věrný, nikdo ho neuhlídá. Věrnost je sympatická, ale slibovat ji, to nemá význam. Nikdy si nebudeme jisti, že nám to

⁶⁶ Srov. CHALOUPKOVÁ, J. SOUKUPOVÁ, E. Postoje k manželství, nesezdanému soužití a rodičovství mimo manželství, In HAMPLOVÁ, D. a kol. *Děti na psí knížku? Mimomanželská plodnost v ČR*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007, s. 29 – 48. ISBN 978-80-7330-128-6.

⁶⁷ Srov. MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*, s. 255.

⁶⁸ Srov. KOZLOVÁ, L. TOMANOVÁ, N. *Dobrovolné mateřství bez partnera* [online]. Vydáno dne 16. 01. 2006. [cit. 2010-02-16]. Dostupné na WWW:

<<http://www.genderonline.cz/view.php?cisloclanku=2006011603>>.

Srov. také CHLUMSKÝ, J. *Tajemství šťastného manželství: 1.díl – Abychom si rozuměli...* Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1998. ISBN 80-235-3451-3.

⁶⁹ Srov. MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*, s. 255.

⁷⁰ Srov. tamtéž, s. 255.

vydrží do konce života, a ještě by nám rozvod mohlo ztěžovat majetkové dělení.“⁷¹

V mnohem menší míře nežli před rokem 1989 cítí dnešní rodiče potřebu legitimizovat početí dítěte formálním svazkem.⁷² Některé ženy, ač jsou těhotné, nechtějí vstoupit do manželství například z těchto důvodů: nechtějí se vdávat těhotné, odrazují je náklady spojené se svatbou, nemůžou se vdát, protože jejich partner je ženatý, s otcem dítěte se rozešly,⁷³ nešťastně se spletly při výběru svého partnera – ten se nechce ženit.⁷⁴ Vstup do manželství odkládají v touze, že se časem zvýší životní standard jejich partnera, nebo že potkají „lepší partii“.⁷⁵ Svým rozhodnutím zůstat svobodné téměř nikoho nepohoršují, neboť většina společnosti je nyní více tolerantní k různým alternativním formám rodinného života⁷⁶ a nespátřuje rozdíl mezi manželstvím a nesezdaným soužitím.⁷⁷

Některé ženy, kromě toho, že se nevdat, nemají ani potřebu vychovávat dítě spolu s partnerem. Na základě své emancipace a víry, že zajistí svému dítěti samy vše potřebné, rozhodly se pro dobrovolné svobodné mateřství. „Může to být reakcí na nejisté vyhlídky do budoucna, vysoké nároky na individuální štěstí, na náročné vybudování stabilního vztahu v dnešní době.“⁷⁸ Možná se tak chovají, protože se do tohoto typu rodičovství socializovaly, neboť se takto zachovaly i jejich matky.⁷⁹ Uvádí, že mají například i tyto důvody: svým rozhodnutím

⁷¹ CHLUMSKÝ, J. *Tajemství šťastného manželství*, s. 46. Srov. také PESCHKE, K. H. *Křesťanská etika*. Praha: Vyšehrad, 1999. ISBN 80-7021-331-0.

Srov. také Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, *Národní zpráva o rodině (zkrácená verze)* [online]. 2004 [cit. 2010-02-16]. Dostupné na WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/900/zprava_zkr.pdf>, s. 11 - 13.

⁷² Srov. MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*, s. 257.

⁷³ Srov. CHALOUPKOVÁ, J. Vdát se nebo ne? Motivace vdaných a neprovdaných matek. In HAMPLOVÁ, D. a kol. *Děti na psí knížku? Mimomanželská plodnost v ČR*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007, s. 59-78. ISBN 978-80-7330-128-6.

⁷⁴ Srov. CHALOUPKOVÁ, J. SOUKUPOVÁ, E. *Postoje k manželství, nesezdanému soužití a rodičovství mimo manželství*, s. 29-48.

⁷⁵ Svatba by jim mohla zajistit vyšší sociální status ale ony si svého partnera nevezmou, protože jim současný partner nenabízí slušný životní standard. Srov. HAMPLOVÁ, D. Závěr. In HAMPLOVÁ, D. a kol. *Děti na psí knížku? Mimomanželská plodnost v ČR*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007, s. 149 - 154. ISBN 978-80-7330-128-6.

⁷⁶ Nesezdaným soužitím a dobrovolně svobodným matkám.

⁷⁷ Srov. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, *Národní zpráva o rodině (zkrácená verze)* [online], s. 11 - 13.

⁷⁸ Srov. KOZLOVÁ, L. TOMANOVÁ, N. *Dobrovolné mateřství bez partnera*. [online].

⁷⁹ Srov. MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*, s. 254.

mohou předejít možnému traumatu dítěte z rozvodu, odchodu partnera či ovdovění.⁸⁰

Značný vliv na atmosféru nedůvěry v manželství mají i masová média. Jimi opakovaná padesátiprocentní pravděpodobnost rozvodu k této atmosféře velmi nešťastně přispívá. Informace o tom, že je toto číslo podstatně zvyšováno dalším „moderním trendem“ opakované sňatečnosti a rozvodovosti se již do médií nehodí. Bulvární masová média představující svobodné mateřství stylem jim vlastním pak také ovlivňují především méně vzdělanou, snáze podléhající populaci.⁸¹

2.2.2 Ekonomické příčiny

Změna poměrů ve společnosti po roce 1989 přinesla nejen nové možnosti, ale také nové starosti. Především nejistotu v uplatnění na trhu práce. Otec rodiny tak mnohdy není schopný zajistit dostatečný objem prostředků.⁸² „Štědrý systém sociálních dávek, ke kterým mají snadnější přístup jako neprovdané, nemotivuje ženy s nízkým příjmem uzavřít manželství.“⁸³

„Ekonomické výhody přináší nesezdané soužití zejména v případě, pokud žena žije fakticky v nesezdaném soužití, ale pro účel vzniku nároku na sociální dávky předstírá, že žije sama. Tato strategie se nejvíce vyplatí párům, které žijí z jednoho příjmu nebo z podpory v nezaměstnanosti a rodinám s více dětmi.“⁸⁴

Další možnou ekonomickou příčinou může být obava ze ztráty důchodu v případě uzavření nového svazku.⁸⁵

⁸⁰ Srov. KOZLOVÁ, L. TOMANOVÁ, N. *Dobrovolné mateřství bez partnera* [online].

⁸¹ Srov. MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*, s. 265.

⁸² Srov. CHALOUPKOVÁ, J. *Vdát se nebo ne? Motivace vdaných a neprovdaných matek*, s. 59. Srov. také KATRŇÁK, T. *Kdo jsou svobodné matky v české společnosti*. In KOCOURKOVÁ, J. RABUŠIC, L. *Sňatek a rodina: zájem soukromý nebo veřejný?* Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Katedra demografie a geodemografie, 2006, s. 45-55. ISBN 80-86-561-93-3.

⁸³ CHALOUPKOVÁ, J. *Vdát se nebo ne? Motivace vdaných a neprovdaných matek*, s. 59. Srov. také KATRŇÁK, T. *Kdo jsou svobodné matky v české společnosti*, s. 49.

⁸⁴ CHALOUPKOVÁ, J. *Vdát se nebo ne? Motivace vdaných a neprovdaných matek*, s. 59. Srov. také KATRŇÁK, T. *Kdo jsou svobodné matky v české společnosti*, s. 49.

⁸⁵ PESCHKE, K. H. *Křesťanská etika*. s. 394.

2.3 Důsledky mimomanželské plodnosti

Po stručném obeznámení se situací v České republice v oblasti plození potomstva a zevrubné reflexi možných příčin tohoto stavu následuje zamyšlení nad možnými důsledky mimomanželské plodnosti.⁸⁶

2.3.1 Důsledky volného svazku pro partnery

Partneři žijící ve volném svazku mohou pociťovat nejistotu v trvalosti jejich vztahu, mohou si méně důvěřovat a být si méně oddaní nežli sezdané páry. Nesezdaní totiž sami sebe znejistují tím, že si sice vyznávají lásku, říkají, že spolu chtějí zůstat, ale na veřejnosti de facto „zdůrazňují, že se k sobě necítí bezpodmínečně poutáni.“⁸⁷ Tato „existenciální nepravda“ může přispívat k tomu, že je jejich vztah vysoce nestabilní a často se rozpadá.⁸⁸

2.3.2 Nevýhodnost svobodného rodičovství pro děti

Ať nesezdané partnery vede k neuzavření sňatku cokoli, obecně se dá říci, že „nejsou schopni se sňatkem veřejně přiznat k odpovědnosti jednoho za druhého. Jsou pak schopni prokazovat svoji odpovědnost za péči a výchovu dětí?“⁸⁹ Jsou schopni nabídnout dětem „harmonické, klidné rodinné prostředí a kvalitní vzájemný vztah,“⁹⁰ což je „nejlepší prevence proti strachu a úzkostným stavům

⁸⁶ Mým cílem není soudit nesezdané páry či dobrovolně svobodné matky, házet je „do jednoho pytle“ a říkat, že jsou všichni nezodpovědní a neschopní, dopadnou špatně a z jejich dětí nic dobrého nebude. Z odborných výzkumů však lze vyvodit jisté obecně platné danosti, které ze svobodného rodičovství vyplývají.

⁸⁷ PESCHKE, K. H. *Křesťanská etika*, s. 396.

⁸⁸ Tamtéž, s. 394. Srov. také HAMPLOVÁ, D. *Závěr*, s. 150.

⁸⁹ KUČERA, M. *Pronatalitní populační politika už nestačí – nutností se stala komplexní rodinná politika* [online], s. 275-276.

⁹⁰ KOZLOVÁ, L. TOMANOVÁ, N. *Dobrovolné mateřství bez partnera* [online].

u dětí“? ⁹¹ Děti pro svůj zdárný prospěch současně potřebují stabilní prostředí, nesezdané svazky se tímto často neprokazují, neboť se z velké části rozpadají. ⁹²

„Rodina je dominantním výchovným prostředím dítěte.“⁹³ Nesezdaní rodiče však svým dětem nedávají dobrý vzor, neboť je neseznamují s tradiční hodnotou manželství.

Dobrovolně svobodné matky sice věří, že není rozdíl mezi tím, zda dítě vychovávají samy nebo s partnerem.⁹⁴ Dokáží „zmobilizovat kvalitní podpůrnou síť lidí, kteří se o ni a o dítě upřímně zajímají, pomáhají jim a podporují je.“⁹⁵ Jak uvádím níže, otec je nenahraditelný.

Ženy, které se takto rozhodly si nejspíše neuvědomovaly, že se rozhodují i za své dítě, které nemá možnost volby a připravují je tak o možnost mít otce. Snad je ani nenapadlo, že tím své děti možná do budoucna vystavují riziku psychických poškození jako například „nejistotě z hlediska sexuálních rolí, omezené schopnosti vytvářet intimní vztahy, depresi, úzkosti, nedostatku sebeovládání, nízké míry sebeúcty a sebehodnocení.“⁹⁶

Psychologové Langmeier a Krejčířová ve své knize zveřejnili studii, která prokazuje, že „dívky vyrůstající bez otce se vdávají dříve, nejsou často spokojeny se svými manželi a se svým sexuálním životem. Častěji vyjadřují obavy, že by svými partnery mohly být zraněny, opuštěny, zrazeny. Obdobné potíže byly nalezeny i ve vztazích mužů, kteří vyrůstali bez otce. Především potom v naplnění heterosexuálních vztahů, v překonávání pocitů osamělosti, strachu ze selhání v intimních vztazích.“⁹⁷

⁹¹ KOZLOVÁ, L. TOMANOVÁ, N. *Dobrovolné mateřství bez partnera* [online].

⁹² Srov. HAMPLOVÁ, D. *Závěr*, s 150.

⁹³ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, *Koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže do roku 2007* [online] [cit. 2010-02-26]. Dostupné na WWW: <<http://www.msmt.cz/mladez/koncepce-statni-politiky-pro-oblast-deti-a-mladeze-do-roku-2007>>.

⁹⁴ „V rámci pilotní studie, která byla realizována na Zdravotně sociální fakultě JU, ženy preferující mateřství bez partnera vyjádřily pozitivní názor (určitě ano a spíše ano) pro stejně kvalitní výchovu dítěte jedním rodičem jako u rodičů obou v 94 % odpovědí.“ KOZLOVÁ, L. TOMANOVÁ, N. *Dobrovolné mateřství bez partnera* [online].

⁹⁵ Tamtéž.

⁹⁶ „Z hlediska učení C. G. Junga lze potom hovořit o komplexech.“ Tamtéž.

⁹⁷ Tamtéž.

Dále nelze zpochybnit fakt, že „existuje souvislost mezi pevným vztahem otce a dítěte, dokonce i během novorozeneckého věku a vývojem intelektu dítěte. Uvádí se, že vliv otce na mentální rozvoj dítěte začíná již v pátém až šestém měsíci věku dítěte. U chlapců se psychické poruchy vyskytují třikrát častěji než u dívek, s výjimkou úzkosti a deprese. Z toho vyplývá, že i když každému dítěti bude chybět otec jako primární vychovatel, chlapci jsou jeho nepřítomností ohroženi více než dívky.“⁹⁸

2.3.3 Možné následky sledovaného trendu pro celou českou společnost

Rodina je základní buňka společnosti a má-li společnost dobře fungovat, je nutné, aby tato základní buňka plnila své funkce, neboť „disfunkční rodina je jednou z hlavních příčin vzniku sociálně patologických jevů,“⁹⁹ které společnost ohrožují.

Přikláním se k názoru, že „rodina v sobě skrývá nesmírně tvůrčí síly, které se v případě jejího rozpadu stávají ničivými. Negativní důsledky upadajícího rodinného života pro společnost se projevují v podobě neschopnosti vytvářet pozitivní mezilidské vztahy, v neschopnosti milovat, obětovat se, odříci si, solidarizovat s druhými, nasadit se pro společné dobro. Tím přibývá psychické labilita i dalších negativních jevů.“¹⁰⁰

Společnost má možnost poučit se z historie, neboť „o mnohých starověkých národech víme, že existovaly jen potud, pokud byla zdravá jejich manželství. Po morálním rozpadu rodin následoval často i zánik celého národa.“¹⁰¹

⁹⁸ KOZLOVÁ, L. TOMANOVÁ, N. *Dobrovolné mateřství bez partnera* [online].

⁹⁹ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, *Koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže do roku 2007* [online].

¹⁰⁰ CHLUMSKÝ, J. *Tajemství šťastného manželství*, s. 49.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 48.

2.4 Shrnutí

Závěry vyplývající z druhé kapitoly:

- Současná česká realita v oblasti plození je z více než jedné třetiny poznamenána trendem plození mimo manželství. Tento trend je vzrůstající a nejvíce mu podléhají méně vzdělaní lidé.
- Příčiny mimomanželské plodnosti jsou hodnotové a ekonomické.
 - Hodnotové příčiny: ztráta výjimečnosti rozhodnutí pro manželství jako jednoho z mála možných svobodných rozhodnutí; chuť žít bez závazků – užívat si; zpochybňování důležitosti manželství; nepocitování nutnosti legitimizovat početí dítěte sňatkem vyvolané shovívavostí většinové společnosti k alternativním formám rodičovství; víra matek, které se rozhodly vychovávat dítě bez partnera, že není rozdíl mezi výchovou oběma či jedním rodičem; vliv masových médií.
 - Ekonomické příčiny: nejistota v možnosti uplatnění na trhu práce; výhodnost předstírání svobodného mateřství ženami žijícími v nesezdaném svazku; obava ze ztráty důchodu.
- Důsledky mimomanželské plodnosti doléhající na partnery, děti i na společnost:
 - Partneři jsou v těchto vztazích často nejistí, nedůvěřují si a jsou si méně oddáni. Jejich vztah se ve velké míře rozpadá.
 - Děti jsou svými nesezdanými rodiči mimo jiné ochuzovány o vzor manželství a dobrovolně svobodnými matkami jsou vystavovány možným psychickým poškozením.
 - Celá česká společnost je tímto trendem ohrožována možným vznikem sociálně patologických jevů a v nejčernějších prognózách vystavena riziku totálního rozvratu a zániku.

- Z této kapitoly také vyplývá, že život má být předáván v manželství, protože je to výhodné pro děti, rodiče i společnost.

3 MANŽELSTVÍ – NEJLEPŠÍ MÍSTO K PŘEDÁVÁNÍ ŽIVOTA

Úkolem třetí kapitoly je hledat, resp. rozpracovat, již v předchozí části reflektované, možné příčiny objeveného rozporu mezi většinově sdíleným křesťanským ideálem manželství, jehož významnou funkcí je plození potomstva a samotnou praxí, která tomuto ideálu neodpovídá. Reflexe těchto příčin umožňuje i hledání možných reálných východisek ze zmiňovaného rozporu.

3.1 Možné příčiny rozporu – proč mladí lidé nevstupují do manželství

V předešlé kapitole byly zmíněny dvě možné příčiny rozporu mezi hlásaným ideálem a žitou realitou, resp. mezi pozitivním hodnocením manželství a významu plození v něm ze strany mladých lidí a růstem počtu dětí rodičích se mimo manželství: jejich hodnotová orientace a ekonomické důvody. V souvislosti s hodnotovou orientací mladých lidí je třeba zvláště zdůraznit skutečnost, že tito mladí lidé mají často „strach udělat definitivní rozhodnutí k trvalému svazku.“¹⁰² Svou roli zde sehrává i jejich zkušenost s rozvodem rodičů, nebo jim blízkých. Což samozřejmě oslabuje jejich důvěru v manželství.¹⁰³

3.1.1 Strach ze vstupu do nerozlučitého svazku

Strach lidé pociťují, pokud se setkají s něčím, co neznají, nebo čemu nerozumí. Strach je může vést mimo jiné k větší rozvážnosti. Problém nastává v okamžiku pokud strach, mnohdy neopodstatněný, odrazuje od patřičných kroků a rozhodnutí.

¹⁰² *Život z víry*. Překlad 2. dílu katolického katechismu pro dospělé. České Budějovice: Teologická fakulta Jihočeské univerzity, 2005. ISBN 80-7040-809-X, s. 278.

¹⁰³ Srov. tamtéž, s. 278.

3.1.2 Nedůvěra v manželství

To, co bylo řečeno v předchozí části, platí v zásadě i o nedůvěře mladých lidí v manželství. Jedná se svým způsobem o spojité nádoby. Strach plodí nedůvěru a nedůvěra plodí strach.

3.2 Možná východiska z neutěšeného stavu – cesty vedoucí k naplnění ideálu

Reflexí objevených příčin, námi sledovaného rozporu mezi sdíleným ideálem a současnou realitou v oblasti plození, je vytvořen prostor pro reflexi možných východisek z tohoto rozporu - neutěšeného stavu.

Na začátku je dobré připomenout, i s odkazem na principy křesťanské etiky, že nabízená východiska či pomoc, musí zohledňovat osobní důstojnost zainteresovaných. Jinými slovy řečeno, je zde nutné připomenout zvláště princip subsidiarity, který zdůrazňuje, že pomoc musí být pomocí k svépomoci. K realizaci obecně sdíleného manželského ideálu je nutné podpořit osobní odpovědnost mladých lidí. Nabízená pomoc nesmí tuto zodpovědnost suplovat nebo umenšovat.¹⁰⁴

3.2.1 Pozitivní působení na rozvoj prarodinných hodnot

Víme-li, že hodnotová orientace nemalé části společnosti akcentuje osobní pohodlí a užívání si života a s „obětováním“ se pro manželství a rodinu příliš nepočítá, nabízí se jako jedno z možných východisek z této situace podpora prarodinných hodnot. Obecně se má za to, že „ke zkvalitnění rodiny je zapotřebí oživení a posilování hodnot, které rodinný život upevňují a s jejichž pomocí je

¹⁰⁴ O principu subsidiarity hovoří již Pius XI. v encyklice *Quadragesimo anno*. Srov. QA 78 - 80. Srov. také ŠRAJER, J. Sociálně etický pohled na problematiku dnešní rodiny. In ŠRAJER, J. MUSIL, L. a kol. *Etické kontexty sociální práce s rodinou*. České Budějovice, Brno: Albert, 2008, s. 49 – 61. ISBN 978-80-7326-145-0.

rodina schopna plnit své úkoly.“¹⁰⁵To jsou například „rozhodná angažovanost pro děti (rodinu), ochota překonávat konflikty, přinášet oběti a s tím spojená věrnost.“¹⁰⁶

Je zřejmé, že tyto hodnoty se nejlépe předávají v manželské rodině, neboť osobní příklad rodičů jistě nejlépe „táhne“. Mnohdy však rodina na předávání hodnot nemá čas. Sejit se u „rodinného stolu“ se stává nemožným. Pod tlakem okolí, kterému je tak těžké odolat, především však reklamy, podléhají iluzi toho, co je dobré (přebírají médii vnucovaný konzumní způsob života¹⁰⁷), a aby si tuto iluzi mohli koupit, nechají se „otročit“ mnohdy přehnanými nároky zaměstnavatele. Jejich děti jsou pak v lepším případě rozmazlováni prarodiči.¹⁰⁸ Část z nich vychovávají volnočasová sdružení dětí a mládeže. V horším případě běhají děti venku s klíči od domu na krku, nebo je doma „vychovává“ televize či počítač.¹⁰⁹

Stejně subjekty, které rodičovskou autoritu „vyvlastňují“ a formují hodnotovou orientaci dětí, jí ale také na druhé straně mohou nejlépe podpořit.¹¹⁰

Je dobré, pokud se Česká televize pro letošní rok (2010) rozhodla „počítat s dětmi“. Ředitelka programu ČT Kateřina Fričová říká, že „Není pochyb o tom,

¹⁰⁵ CHLUMSKÝ, J. *Tajemství šťastného manželství: 1.díl – Abychom si rozuměli...* Olomouc: Matices cyrilometodějská, 1998. ISBN 80-235-3451-3, s. 53.

¹⁰⁶ „Dnes jsou tyto hodnoty často buď opomíjeny, nebo zcela odmítány jako protiklad zdůrazňované autonomie jednotlivce a autonomie rodinné životní formy. Upřednostňováno je emocionální prožívání, přitažlivost, romantická láska, která je přelétavá a nestálá, nepočítá s konflikty, není ochotná ke kompromisům, smíru a oběti. Slibná očekávání romantické lásky jsou však konfrontována s nedostatkem stability a domova, stálosti a věrnosti, a přinášejí i velká zklamání a labilitu.“ ŠRAJER, J. *Sociálně etický pohled na problematiku dnešní rodiny*, s. 50.

¹⁰⁷ Možný v této souvislosti hovoří o vyvlastnění rodičovské autority. „Nejen vzdělání, ale postupně i výchova se přenesla z rodiny do školy a do rukou specializovaných odborníků. Zrychlující se tempo změn pak v posledních desetiletích bere rodičům důvěru ve vlastní představu dobrého života zejména tam, kde se to, co jim bylo vtištěno v mládí jako realita a jako hodnoty, liší příliš od toho, co je jako realita a hodnoty reprezentováno v hromadných sdělovacích prostředcích – zejména v televizi a na internetu.“ MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. Praha: Slon, 2006. ISBN 80-86429-58-X, s. 153. Srov. také tamtéž s. 232. Srov. také ŠRAJER, J. *Sociálně etický pohled na problematiku dnešní rodiny*, s. 50.

¹⁰⁸ Srov. tamtéž, s. 51.

¹⁰⁹ Srov. tamtéž, s. 51.

¹¹⁰ Nabídka je dnes velmi pestrá až nepřehledná. Proto lze nabídnout pouze stručný výběr.

že tato společnost zažívá krizi rodiny, proto v rámci Roku dětí přineseme řadu pořadů napříč schémata a žánry, a to jak pro děti, tak i pro dospělé.“¹¹¹

Prorodinné hodnoty jsou jistě vhodně, nenásilně a v souladu s principem subsidiarity budovány v rámci „celosvětově největšího výchovného hnutí pro děti a mladé lidi“,¹¹² ve *Skautingu*. Podle internetového serveru Skautský svět „skauting dává do života řadu sociálních dovedností – schopnost mluvit před lidmi a schopnost naslouchat, schopnost být otevřený vůči druhým, schopnost spolupracovat. Skauting učí umět se o sebe postarat, brát život do vlastních rukou, postavit se na vlastní nohy, převzít odpovědnost za to, co se se mnou a s mým životem děje. Ve skautingu se lidé učí hledat smysluplnost toho, co dělají – kam nasměrovat svůj život a proč. Skauting je příležitost vstoupit do dospělosti jako člověk, který ví o svých kvalitách i o tom, proč nebýt sám, proč být součástí týmu. Člověk, který ví, co chce a aktivně jde za tím. Člověk, který může být pilířem společnosti.“¹¹³

Z křesťanských výchovných institucí, které pracují s mládeží a rodinami, je možné zmínit *Salesiány Dona Boska*.¹¹⁴ O „harmonický rozvoj člověka, jeho ducha, duše a těla“¹¹⁵ usiluje *YMCA - Křesťanské sdružení mladých lidí (Young Men's Christian Association)*.

Ze sociálních služeb, lze vyzdvihnout roli *Nízkoprahových zařízení pro děti a mládež*. Ta mohou být útočištěm pro děti ohrožené sociálně patologickými jevy (např. tzv. „dětí s klíčem od domu na krku“)¹¹⁶

¹¹¹ ŠTICHA, L. *Počítáme s dětmi v České televizi: 2010 – Rok dětí*. Tisková informace [online] [cit.2010-03-22]. Dostupné na WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/press/detail.php?id=4347&from1=65>>.

¹¹² Skautský svět – Junák svaz skautů a skautek ČR, *Co je vlastně skauting?* [online] [cit.2010-03-22]. Dostupné na WWW: <<http://verejnost.skaut.cz/cz/skauting/co-je-vlastne-skauting/>>.

¹¹³ Skautský svět – Junák svaz skautů a skautek ČR, *Co je vlastně skauting?* [online].

¹¹⁴ „Salesiáni jsou řeholní společnost, která se věnuje výchově mládeže. Za tímto účelem salesiáni provozují řadu středisek mládeže a podnikají nejrůznější aktivity pro mladé lidi.“ *Salesiáni Dona Boska, Vítejte u Salesiánů Dona Boska* [online] [cit.2010-03-22]. Dostupné na WWW: <<http://www.sdb.cz/>>.

¹¹⁵ YMCA – Křesťanské sdružení mladých lidí, *Info o YMCA* [online] [cit.2010-03-22]. Dostupné na WWW: <<http://www.ymca.cz/info-o-ymca/>>.

¹¹⁶ Srov. *Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách*, ve znění pozdějších předpisů [online] [cit.2010-03-22]. Dostupné na WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/7372/108_2006_Sb.pdf>, § 62.

3.2.2 Prorodinná politika – odpovídající sociální systém

Další oblastí, od které lze právem očekávat podporu rodiny je oblast politiky. Mám zde na mysli především politiky nastavený sociální systém. Víme-li, že mnohé mladé lidi odrazuje od vstupu do manželství ekonomická situace, pak je jistě špatně, a to i přesto, že je systém sociálních dávek pro děti a rodiny v ČR v současnosti poměrně štědrý, pokud jsou na tom nemanželské páry s dětmi a bezdětní partneři lépe než manželské rodiny. Pokud se dá takovýto systém navíc i obcházet a zneužívat, je tím o to víc zdůrazněna potřeba jeho změny.¹¹⁷

3.2.3 Eliminace strachu před trvalým svazkem – osobní svědectví „dobrých“ manželů a seznámení se s výhodami manželství

K eliminaci nežádoucího strachu mladých lidí ve vztahu k manželství může nejlépe pomoci svědectví šťastných manželství a rodin, se kterými mají mladí lidé možnost se setkat. Být „konfrontováni“ s „dobrým příkladem“. Relativizují tak pochybné obrazy manželství prezentované médií, která často zachycují, resp. popularizují manželské a rodinné problémy. Oslovující osobní svědectví dobrých manželství a rodin může v mladých lidech probouzet ochotu převzít za sebe, ale i za milovanou osobu a následně své děti, plnou a trvalou zodpovědnost.¹¹⁸

Strach lze zmírnit i reflexí výhod manželství. Mezi největší výhodu patří právě uzavření svazku „natrvalo“. V manželství se mohou partneři uvolnit, jsou si totiž jisti, že se na sebe mohou navzájem spolehnout a netrápí je nejistota ohledně trvalosti jejich vztahu.¹¹⁹

¹¹⁷ Srov. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, *Rodina* [online] [cit.2010-03-22]. Dostupné na WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/4>>. Srov. také HAMPLOVÁ, D. Závěr. In HAMPLOVÁ, D. a kol. *Děti na psí knížku? Mimomanželská plodnost v ČR*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007, s. 149 - 154. ISBN 978-80-7330-128-6.

¹¹⁸ Srov. MALÝ, R. *Rodina a liberalismus* [online] [cit.2010-03-22]. Dostupné na WWW: <http://www.stjoseph.cz/clanky/rodina_a_liberalismus_radomir_maly.htm>.

¹¹⁹ Srov. *Život z víry*, s. 262.

Nejpragmatictější výhodou manželství je pak zpřehlednění obyvatelstva – ví se, kdo ke komu patří.¹²⁰ Nejduchovnější výhodou je samotné veřejné složení manželského slibu, které je „potvrzením upřímnosti vůle k trvalému svazku.“¹²¹ Slib zavazuje k nerozlučitelnosti a věrnosti, „osvobozuje od libovůle a od vrtošivých postojů, chrání a uznává, podporuje a svědčí o vysloveném ‚ano‘ a o společné cestě životem.“¹²² V kontrastu s tím, co tvrdí jeho odpůrci, „není pro vztah manželů zátěží, nýbrž naopak tento vztah podporuje a chrání.“¹²³

Manželství přináší i finanční výhody v podobě možnosti „odečtu slev na dani na partnera a vzniku vdoveckého důchodu v případě úmrtí jednoho z partnerů.“¹²⁴

3.2.4 V manželství lze věřit – trvalé manželství je možné

Jak vzbudit v dětech, nesezdaných párech a svobodných matkách důvěru v manželství? Snad jedině tvrzením, že v manželství lze věřit, protože minimálně v padesáti procentech funguje a nerozpadne se. Zda jsou všichni lidé žijící v manželství šťastní, o tom lze diskutovat. Ač má manželství tolik výhod, jeho „žití“ je bezesporu práce¹²⁵ a ani dodržení daného slibu „nevyklučuje konflikty a krize v manželských vztazích.“¹²⁶ Je však možné nastítnit faktory ovlivňující kvalitu manželství a rodinného života.

Ke šťastnému manželství lze v mnoha ohledech přispět. Prvními, kteří mohou přispět, jsou rodiče dítěte, kteří mají být svým potomkům dobrým vzorem, neboť „rozhodnutí vstoupit do manželství se připravuje od dětství. V prvních letech života se kladou základy sexuální identity, mužství a ženství, a tato identita se pak

¹²⁰ Toto tvrzení je však dnes relativní. Zákon o rodině umožňuje: přijmout partnerovo příjmení, ponechat si své, či ponechat si své příjmení a přidat k němu partnerovo příjmení. Srov. *Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině*, ve znění pozdějších předpisů [online] [cit.2010-03-22]. Dostupné na WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/7262/Zakon_o_rodine.pdf>, §8.

¹²¹ *Život z víry*, s. 262.

¹²² *Tamtéž*, s. 262.

¹²³ *Tamtéž*, s. 262.

¹²⁴ CHALOUPKOVÁ, J. Vdát se nebo ne? Motivace vdaných a neprovdaných matek.

In HAMPLOVÁ, D. a kol. *Děti na psí knížku? Mimomanželská plodnost v ČR*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007, s. 59-78. ISBN 978-80-7330-128-6.

¹²⁵ Srov. ŘÍČAN, P. *Cesta životem: Vývojová psychologie*. 2. přeprac. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-124-7, s. 254-257.

¹²⁶ *Život z víry*, s. 262.

upevňuje a rozvíjí zvláště v předškolním věku, v pubescenci a v adolescenci. Manželské štěstí rodičů je podmínkou, aby předškolák zařadil manželství jako samozřejmost do svého životního scénáře.“¹²⁷

Dalšími důležitými předpoklady šťastného manželství jsou sebezpoznání a sebebřijetí. Kdo zná sám sebe a bere se takový jaký je, ten je schopen přijmout druhého i s jeho chybami a společně s ním pak zvládnout krizová životní období.¹²⁸ Pro manželství je neméně důležité uvědomit si rozdílnost mezi ženami a muži a zůstat ve svých rolích.¹²⁹

Manželství předchází doba „randění“ a sžívání se. Vhodná délka této doby se u různých autorů odlišuje. Podle Řičana by „manželství měla předcházet nejméně půlroční známost, během níž spolu milenci tráví co nejvíce času. Půlrok je minimální doba k tomu, aby se projevíly i ty povahové vlastnosti, které se snažíme skrýt a které znemožňují manželský soulad. Během půl roku se milenci také skoro jistě pohádají, dojde ke konfliktu a ověří si tedy, jak jsou schopni vzájemný konflikt řešit.“¹³⁰ Podle Chlumského jsou ideální jeden až dva roky „randění“.¹³¹

Chodit spolu až příliš dlouho a neposunout tak vztah o krok dále je vnímáno spíše negativně. „Několikaleté předmanželské známosti nejsou ničím výjimečným, ale nejsou také zárukou šťastného manželství. ‚Přezrálí‘ milenci, kteří třeba za pět let nedospěli do stadia společné domácnosti nebo něčeho, co se jí silně podobá, by se možná měli spíše rozejít než vzít.“¹³²

Volba vhodného partnera je jistě důležitý faktor určující kvalitu manželského života. Než mladí lidé vstoupí do manželství, měli by se seznámit s rodinami svého partnera, protože ač tomu zatím nevěří (a možná se to ani nestane) budou se s největší pravděpodobností za pár let podobat svým rodičům.¹³³ Je také nutné si realisticky položit pár zásadních otázek pro ověření, zda se k sobě lidé opravdu

¹²⁷ ŘÍČAN, P. *Cesta životem*, s. 248. Srov. také ŠRAJER, J. *Sociálně etický pohled na problematiku dnešní rodiny*, s. 54.

¹²⁸ Srov. CHLUMSKÝ, J. *Tajemství šťastného manželství*, s. 15. Srov. také *Život z víry*, 263.

¹²⁹ Srov. CHLUMSKÝ, J. *Tajemství šťastného manželství*, s. 27-35.

¹³⁰ ŘÍČAN, P. *Cesta životem*, s. 250.

¹³¹ Srov. CHLUMSKÝ, J. *Tajemství šťastného manželství*, s. 36.

¹³² ŘÍČAN, P. *Cesta životem*, s. 250.

¹³³ Srov. tamtéž, s. 252.

hodí, zda maličkosti, které je nyní „lehce zlobí“ později nepřerostou ve velký konflikt a zda jsou schopni se sžít a vydržet společně v manželství.¹³⁴

Velmi důležitá je i komunikace. „Potřebujeme si rozumět, abychom si mohli pomáhat a šťastně spolu žít.“¹³⁵

3.3 Shrnutí

Třetí kapitola přináší následující závěry:

- Tato kapitola navazuje na předchozí v hledání příčin rozporu v názorech a činech mladých lidí, který vede k mimomanželskému plození.
- K hodnotovým a ekonomickým příčinám přidává strach mladých lidí ze vstupu do nerozlučitelného svazku a jejich nedůvěru v manželství plynoucí ze skutečnosti s rozlučitelností svazku.
- Následně nabízí možná východiska z neutěšeného stavu – cesty vedoucí k naplnění ideálu – plození výhradně v manželství:
 - Ke zmírnění hodnotových příčin rozporu lze přispět pozitivním působením výchovy k rozvoji prorodinných hodnot.
 - Důraz na změnu sociálního systému, který v současné době zvyhodňuje nemanželské páry (s dětmi i bezdětné) - možné východisko k eliminaci ekonomických příčin.
 - Jako cestu vedoucí k eliminaci strachu před trvalým svazkem vidí osobní svědectví „dobrých“ manželů a seznámení se skrze ně s výhodami manželství.
 - Nedůvěru v manželství zmírňuje opřením se o pozitivní pohled na statistické číslo – 50% rozvodovosti – tzn. že 50% manželství se nerozvede. Také poznamenává, že manželství je krásné, ale nelehké a že k naplnění šťastného manželství lze přispět různými faktory.

¹³⁴ Chlumský vyjmenovává třicet konkrétních otázek. Srov. CHLUMSKÝ, J. *Tajemství šťastného manželství*, s. 37-42. Srov. také ŘÍČAN, P. *Cesta životem*, s. 252.

¹³⁵ CHLUMSKÝ, J. *Tajemství šťastného manželství*, s. 54.

ZÁVĚR

Stěžejní otázka bakalářské práce je, zda má být život předáván výhradně v manželství. Jde o postoj, který zaujímá křesťanská etika, jak ostatně vyplývá z první kapitoly práce. Odpověď na položenou otázku lze nalézt v druhé kapitole, která nabízí vhled do současné české reality v oblasti plození potomstva a je z ní patrné, že život má být předáván výhradně v manželství, neboť je to výhodné pro život – tzn. pro dítě. Manželství a předávání života v něm, je současně výhodné i pro samotné partnery a bezesporu i pro celou českou společnost. Jako důkaz oprávněnosti tohoto tvrzení slouží reflexe možných důsledků plynoucích z mimomanželského plození.

Dále druhá kapitola uvádí souhrn možných příčin plození potomstva mimo manželství. Pojmenovává příčiny sledovaného trendu jako hodnotové a ekonomické. Poukazuje na rozpor mezi obecnými postoji lidí (souhlasem s nutností naplnění křesťanského ideálu plození dětí v manželství) a jejich chováním, ve kterém se postoje nenaplnují (sami pak v nemalé části plodí mimo jeho hranice).

Poslední kapitola rozšiřuje předešlý výčet příčin o další dvě příčiny mimomanželského plození potomstva, resp. rozporu mezi hlásaným ideálem a žitou realitou. Nastiňuje možná reálná východiska ze čtyř definovaných příčin – rozvoj prorodinných hodnot skrze výchovu, důraz na změnu sociálního systému, jedinečnost svědectví manželů o výhodách této instituce, pozitivní přístup v pohledu na padesátiprocentní rozvodovost a poukázání na faktory vedoucí k naplnění šťastného manželství.

Bakalářská práce potvrzuje, že teze „život má být předáván výhradně v manželství“ je oprávněná a aktuální a ukazuje, proč to tak má být.

SEZNAM LITERATURY

Tištěné zdroje

AURELIUS, A. *O Boží obci II*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1284-3.

Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona. Praha: Zvon, 1991. ISBN 80-7113-009-5.

Dokumenty 2. vatikánského koncilu. *Církevní konstituce Gaudeum et spes*. Praha: Zvon, 1995, s. 222 – 228. ISBN 80-71113-098-3.

HAMPLOVÁ, D. Úvod. In HAMPLOVÁ, D. a kol. *Děti na psí knížku? Mimomanželská plodnost v ČR*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007, s. 7 - 12. ISBN 978-80-7330-128-6.

HAMPLOVÁ, D. Závěr. In HAMPLOVÁ, D. a kol. *Děti na psí knížku? Mimomanželská plodnost v ČR*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007, s. 149 - 154. ISBN 978-80-7330-128-6.

HAMPLOVÁ, D. Děti bez partnera nebo na psí knížku? In HAMPLOVÁ, D. a kol. *Děti na psí knížku? Mimomanželská plodnost v ČR*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007, s. 49 – 58. ISBN 978-80-7330-128-6.

CHALOUPKOVÁ, J. SOUKUPOVÁ, E. Postoje k manželství, nesezdanému soužití a rodičovství mimo manželství, In HAMPLOVÁ, D. a kol. *Děti na psí knížku? Mimomanželská plodnost v ČR*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007, s. 29 – 48. ISBN 978-80-7330-128-6.

CHALOUPKOVÁ, J. Vdát se nebo ne? Motivace vdaných a neprovdaných matek. In HAMPLOVÁ, D. a kol. *Děti na psí knížku? Mimomanželská plodnost v ČR*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007, s. 59-78.

ISBN 978-80-7330-128-6.

CHLUMSKÝ, J. *Tajemství šťastného manželství: 1.díl – Abychom si rozuměli...* Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1998. ISBN 80-235-3451-3.

JAN PAVEL II. *Familiaris consortio*. Praha: Zvon, 1992. ISBN 80-7113-067-2.

KATRŇÁK, T. Kdo jsou svobodné matky v české společnosti. In KOCOURKOVÁ, J. RABUŠIC, L. *Sňatek a rodina: zájem soukromý nebo veřejný?* Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Katedra demografie a geodemografie, 2006, s. 45-55. ISBN 80-86-561-93-3.

LÉON-DUFOUR, X. *Slovník Biblické teologie*. Praha: Academia, 2003. ISBN 80-200-1127-7.

MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. Praha: Slon, 2006. ISBN 80-86429-58-X.

PAVEL VI. *Humanae Vitae: O správném řádu sdělování lidského života*. Praha: Skriptum, 1991. ISBN 80-900335-5-5.

PESCHKE, K. H. *Křesťanská etika*. Praha: Vyšehrad, 1999. ISBN 80-7021-331-0.

RYCHTAŘÍKOVÁ, J. Být svobodnou matkou v České republice. In KOCOURKOVÁ, J. RABUŠIC, L. *Sňatek a rodina: zájem soukromý nebo veřejný?* Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Katedra demografie a geodemografie, 2006, s. 20-44. ISBN 80-86-561-93-3.

ŘÍČAN, P. *Cesta životem: Vývojová psychologie*. 2. přeprac. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-124-7.

ŠRAJER, J. Augustinovo pojetí manželství. *Teologické studie*, 2005, č. 2.

ŠRAJER, J. Nové pojetí manželství. *Teologické texty*, 2003, č.1.

ŠRAJER, J. Plodnost v kontextu starozákonního manželství. *Teologické texty*, 2001, č. 5.

ŠRAJER, J. Sociálně etický pohled na problematiku dnešní rodiny. In ŠRAJER, J. MUSIL, L. a kol. *Etické kontexty sociální práce s rodinou*. České Budějovice, Brno: Albert, 2008, s. 49 – 61. ISBN 978-80-7326-145-0.

ŠRAJER, J. Význam plodnosti v manželství Nového zákona. *Studia Theologica*, 2002, č. 3.

ZEMAN, K. Nemanželská plodnost – demografický přehled. In HAMPLOVÁ, D. a kol. *Děti na psí knížku? Mimomanželská plodnost v ČR*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007, s. 17 – 27. ISBN 978-80-7330-128-6.

Život z víry. Překlad 2. dílu katolického katechismu pro dospělé. České Budějovice: Teologická fakulta Jihočeské univerzity, 2005. ISBN 80-7040-809-X.

Elektronické zdroje

Český statistický úřad. *Podíl živě narozených mimo manželství z živě narozených celkem podle krajů v letech 1993 - 2005 (%)* [online] [cit. 2010-02-16]. Dostupné na WWW:

<[http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/3600350CBF/\\$File/400806a4.pdf](http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/3600350CBF/$File/400806a4.pdf)>.

Dar života: O respektování rodičího se lidského života a o důstojnosti plození, Donum vitae, Kongregace pro nauku víry [online]. Šlapanice: Sdružení pro ochranu života nenarozených, 1996. [cit. 2009-12-12]. Dostupné na WWW: <<http://www.kebrle.cz/>>.

KAŠNÝ, J. *Biblická východiska instituce manželství a rodiny* [online] [cit. 2009-11-06]. Dostupné na WWW: <<http://www2.tf.jcu.cz/~kasny/book4m/m-bible.pdf>>.

KOZLOVÁ, L. TOMANOVÁ, N. *Dobrovolné mateřství bez partnera* [online]. Vydáno dne 16. 01. 2006. [cit. 2010-02-16]. Dostupné na WWW: <<http://www.genderonline.cz/view.php?cislocclanku=2006011603>>.

KUČERA, M. Pronatalitní populační politika už nestačí – nutností se stala komplexní rodinná politika. *Demografie* [online]. 2009, č.4, ročník 51 [cit. 2010-02-17]. Dostupné na WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/AC0029982C/\\$File/rodinna_politika.pdf](http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/AC0029982C/$File/rodinna_politika.pdf)>.

MALÝ, R. *Rodina a liberalismus* [online] [cit.2010-03-22]. Dostupné na WWW: <http://www.stjoseph.cz/clanky/rodina_a_liberalismus_radomir_maly.htm>.

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, *Národní zpráva o rodině (zkrácená verze)* [online]. 2004 [cit. 2010-02-16]. Dostupné na WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/900/zprava_zkr.pdf>.

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, *Rodina* [online] [cit.2010-03-22]. Dostupné na WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/4>>.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, *Koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže do roku 2007* [online] [cit. 2010-02-26]. Dostupné na WWW: <<http://www.msmt.cz/mladez/koncepce-statni-politiky-pro-oblast-deti-a-mladeze-do-roku-2007>>.

PIUS XI. *Casti Connubii: O křesťanském manželství* [online]. Olomouc: Velehrad, 1946. [cit. 2009-12-12]. Dostupné na WWW: <<http://www.kebrle.cz/>>.

PIUS XI. *Quadragesimo anno: o uspořádání společnosti, obnově společenského řádu a jeho zdokonalení podle zásad evangelia ke 40. výročí vydání Rerum novarum* [online]. Praha: Zvon, 1996. [cit. 2010-02-26]. Dostupné na WWW: <<http://www.kebrle.cz/>>.

Salesiáni Dona Boska, *Vítejte u Salesiánů Dona Boska* [online] [cit.2010-03-22]. Dostupné na WWW: <<http://www.sdb.cz/>>.

Skautský svět – Junák svaz skautů a skautek ČR, *Co je vlastně skauting?* [online] [cit.2010-03-22]. Dostupné na WWW: <<http://verejnost.skaut.cz/cz/skauting/co-je-vlastne-skauting/>>.

ŠTICHA, L. *Počítáme s dětmi v České televizi: 2010 – Rok dětí.* Tisková informace [online] [cit.2010-03-22]. Dostupné na WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/press/detail.php?id=4347&from1=65>>.

YMCA – Křesťanské sdružení mladých lidí, *Info o YMCA* [online] [cit.2010-03-22]. Dostupné na WWW: <<http://www.ymca.cz/info-o-ymca/>>.

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů [online]
[cit.2010-03-22]. Dostupné na WWW:

<http://www.mpsv.cz/files/clanky/7262/Zakon_o_rodine.pdf>.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů
[online] [cit.2010-03-22]. Dostupné na WWW:

<http://www.mpsv.cz/files/clanky/7372/108_2006_Sb.pdf>.

SEZNAM ZKRATEK

CC	-	Casti Connubii
DV	-	Donum Vitae
Dt	-	Deuteronomium - 5. kniha Mojžíšova
Ef	-	List svatého apoštola Pavla Efezanům
FC	-	Familiaris Consortio
Gn	-	Genesis - 1. kniha Mojžíšova
GS	-	Gaudium et spes
HV	-	Humanae Vitae
1 Kor	-	První list Korintským
Mt	-	Evangelium podle Matouše
QA	-	Quadragesimo anno

ABSTRAKT

BÁRTOVÁ, P. *Má být život předáván výhradně v manželství?* České Budějovice 2010. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra teologické a sociální etiky. Vedoucí práce Jindřich Šrajer.

Klíčová slova: manželství, plození, křesťanská etika, výchova, rodina

Práce se zabývá soudobým trendem plození potomstva mimo manželství. Popisuje dějinný vývoj pohledu křesťanské etiky na tuto problematiku a následně jej zrcadlí v současné české realitě. Poukazuje na fakt, že dnešní mladí Češi a Češky souhlasí s tím, že život má být předáván v manželství. Jedná se u nich pouze o obecně hlásaný postoj, který v konečném důsledku nezanedbatelná část z nich nenaplnuje.

Z tohoto rozporu mezi hlásaným ideálem a žitou realitou nabízí bakalářská práce možná reálná východiska. Jedná se především o jí zdůrazňované působení na rozvoj prorodinných hodnot prostřednictvím výchovy, o potřebu změny sociálního systému - ten v současnosti zvýhodňuje nesezdané páry s dětmi před manželskými rodinami - a o požadavek svědectví manželů potvrzující výhody instituce manželství.

ABSTRACT

BÁRTOVÁ, P. *Should the Life Be Given Exclusively in Marriage?* České Budějovice 2010. Bachelor's work. The University of South Bohemia in České Budějovice. Faculty of Theology. Department of Theological and Social Ethics. Supervisor Jindřich Šrajer.

Key words: marriage, generation, Christian ethics, education, family

This thesis deals with topical trend of progeniture out of marriage. It describes the evolution of Christian ethic's view on this problem and reflects it in present Czech reality. It highlights the fact that present young Czechs agree that the life should be given in marriage. It's only their generally promulgated position which is not done by noticeable part of them in final consequences.

From that contradiction between declared ideal and reality, this thesis offers some possible realistic way-outs. First of all, it is the emphasized actuating on pro-familiar values development by means of education, the need of change of the social system - the present one makes it advantageous for non-married couples against married families and finally the requirement of married couples' testimony confirming advantages of the institution of marriage.